

Wstęp

Codziennie kilkoro dzieci w Polsce jest odbieranych ze swoich rodzin z powodu zaniedbania i krzywdy. Trafiają do systemu pieczy zastępczej – większość do rodzin zastępczych, inne – zwłaszcza te starsze – kierowane są do placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze – dawniej szpitale, ochronki, domy dziecka, dziś instytucjonalna część systemu pieczy zastępczej – to instytucje niosące pomoc i wsparcie dzieciom, które z powodu niemożności, niechęci lub braku umiejętności rodziców nie mogą przebywać w domu rodzinnym. W ostatnich dekadach, po dyskusjach o zasadności istnienia takich placówek, doszło do zmian w ich organizacji i zasadach działania.

Analiza organizacji i funkcjonowania tych placówek przedstawiona jest w niniejszej publikacji na różnych poziomach:

- w skali ogólnokrajowej – jest to analiza historyczna oraz aktualna analiza statystyk ogólnokrajowych, stanu prawnego i zmian organizacyjnych oraz zgodności funkcjonowania z przepisami prawa; określono miejsce placówek w systemie pieczy zastępczej, typy placówek, decyzje i procedury dotyczące umieszczenia i pobytu dzieci,
- w skali instytucjonalnej – z podkreśleniem kluczowej roli wychowawcy i jego zadań wobec grupy, indywidualnie wobec każdego dziecka oraz tworzenia środowiska wychowawczego placówki i stosowanych metod pracy,
- w perspektywie potrzeb i problemów wychowanków – jest to charakterystyka populacji dzieci: ich wieku, stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej, problemów rozwojowych oraz grup dzieci o specjalnych potrzebach.

Monografia składa się z trzech części, które odpowiadają tym trzem poziomom analizy i refleksji. Z pewnością nie jest to pełny obraz, pominęłam przegląd podręcznikowych tekstów na temat placówek i starałam się odwoływać do istniejących raportów i doniesień z badań różnych autorów. Z powodu trzydziestoletniej praktyki w warszawskich domach dziecka, w wielu miejscach odnoszę się do sytuacji w Warszawie, co nie musi być reprezentatywne dla innych miejsc w Polsce.